

Nr 30**Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motioner
angående skolans inre arbete m. m.****Motionerna**

I motionen 1971: 251 av herrar Hedlund (c) och Helén (fp) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till plan för försöksverksamhet med föräldrautbildning i enlighet med de riktlinjer som i motionen angetts.

I motionen 1971: 253 av herr Åkerlind (m) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att utredningen om skolans inre arbete jämväl får i uppdrag att utreda frågan om större möjligheter för elever att erhålla befrielse från åttonde och nionde skolåret i grundskolan.

I motionen 1971: 381 av herr Nordstrandh m. fl. (m) har hemställts att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att utredningen om skolans inre arbete (SIA) får i uppdrag att utreda frågan om frånvarorapporteringen i skolan och utarbeta förslag till sådana ändringar i skolstadgan att skolan åläggs skyldighet att underrätta föräldrarna om omyndiga skolelevers frånvaro.

I motionen 1971: 486 av herr Bohman m. fl. (m) har såvitt nu är i fråga hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. som sin mening ge till känna att pågående överläggningar mellan statsmakterna och kommunerna rörande fördelningen av kostnaderna bl. a. för skolväsendet måste drivas med största skyndsamhet,

2. anhålla att motionen överlämnas till utredningen rörande skolans inre arbete (SIA) för beaktande av vad som i densamma anförts angående undervisningsgruppernas storlek, skolornas storlek, tid för klassföreståndarnas elevvårdande uppgifter, nivågruppering, varvad utbildning på grundskolans högstadium samt samverkan i skolan,

3. anhålla att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppdrag att med beaktande av vad som anförts härom i motionen företa en total översyn av gymnasieskolans funktion och struktur,

4. som sin mening ge till känna att riksdagen bör beredas tillfälle att yttra sig angående ordningen för betygsättningen i skolorna,

5. anhålla att utbildningen av ämneslärare på gymnasieskolan och grundskolans högstadium tas upp till förnyad prövning i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1971: 875 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om bestämmelser om raster i grundskolan på i motionen anförda grunder.

I motionen 1971: 878 av fru Nilsson i Kristianstad (c) och herr Josefson i Arrie (c) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om åtgärder i syfte att förhindra tobaksrökning bland eleverna i grundskolan.

I motionen 1971: 879 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att det utfärdas sådana bestämmelser för lärarnas undervisningsskyldighet på grundskolans högstadium, att klassföreståndare inom ramen för denna får tillräcklig tid för kontakt med eleverna och deras hem.

I motionen 1971: 897 av herrar Stålhammar (fp) och Wikström (fp) har hemställts att riksdagen i skrivelse begär att Kungl. Maj:t låter utreda frågan om elevvårdens organisation och verksamhetsformer enligt i motionen angivna riktlinjer.

I motionen 1971: 910 av herr Wikström m. fl. (fp) har hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa om att statsbidragsbestämmelserna får en sådan utformning att åtgärder som på det lokala planet främjar läroplanens anvisningar om samarbetet mellan hem och skola därigenom stimuleras.

I motionen 1971: 911 av herr Wikström m. fl. (fp) har hemställts att riksdagen begär

A. att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta

1. alternativa inskolningsprogram för elever i åk 1, 4 och 7 i grundskolan och åk 1 i gymnasieskolan,

2. alternativa utformningar av klassföreståndarsystemet,

3. utbildningsprogram för skolmåltids-, vaktmästar- och lokalvårdspersonal i elevvårdsfrågor,

4. ändrade statsbidragsbestämmelser som möjliggör inrättande av stabstjänster för lärare,

5. program för personalvårdande åtgärder i skolorna,

6. kompletterande anvisningar för arbetet i samarbetsnämnder och andra samarbetsorgan enligt vad i motionen anförts;

B. att Kungl. Maj:t måtte låta företa en översyn av

1. statsbidragsbestämmelserna i syfte att åstadkomma ett mera flexibelt utnyttjande av skolans personella och ekonomiska resurser,
2. skolans norm- och regelsystem i relation till samhällets.

Utskottet

Under 1960-talet har en rad reformer inom det svenska skolväsendet inletts. Beslutet om grundskola vid 1962 års riksdag följdes år 1964 av beslut om reformering av gymnasiet och fackskolan. Riksdagen beslöt år 1968 dels att de yrkesutbildande linjerna på det gymnasiala stadiet skulle reformeras, dels att de tre skolformerna gymnasium, fackskola och yrkesskola skulle ersättas av en sammanhållen skolform, gymnasieskolan. Under år 1970 har viktiga beslut fattats rörande gymnasieskolan, bl. a. om huvudmannskapet och om grunderna för ett i huvudsak enhetligt regelsystem för den nya skolan.

Antalet elever är under läsåret 1971/72 i grundskolan m. m. ca 975 000 och i gymnasieskolan ca 235 000 eller sammanlagt drygt 1,2 miljoner. De statliga kostnaderna för skolväsendet, inkl. lärarutbildning och studiesociala åtgärder, uppgår till drygt 5 miljarder kr. för år. Genom en schablonmässig beräkning kan de kommunala kostnaderna för driften av dessa skolformer uppskattas till mellan 3 och 4 miljarder kr. för år.

Skolväsendets omorganisation har inneburit krav på en förändring också av skolans inre arbete. På begäran av riksdagen tillsattes i maj 1970 en utredning rörande skolans inre arbete (SIA). Enligt vad utskottet inhämtat har till denna utredning knutits sju arbetsgrupper som behandlar resp. Beslutsrätt och samverkan, Social fostran, Personalfrågor, Resursfrågor, Metodiska frågor, Skolan och fritiden samt Kontakterna mellan skola och hem. Utredningen har initierat ett antal forskningsprojekt och startat försöksverksamhet i några skolkommuner. SIA beräknas bli färdig med sitt arbete vid årsskiftet 1973/74. Enligt direktiven kan utredningen avlämna sina förslag etappvis.

Ett av skolans övergripande mål är att utbilda *elev*en för dennes roll som *samhällsmedborgare*. I motionen 1971: 911 förs fram förslag om en översyn av skolans norm- och regelsystem i relation till samhällets. Enligt motionärerna förekommer det att åtgärder vidtas i skolan som leder till minskad samstämmighet mellan skola och samhälle. Som exempel på detta anförs dels arbetslivets och skolans krav på närvaro på arbetsplatsen resp. i skolan, dels brott mot regler och förordningar i samhället utanför skolan och de påföljder som detta föranleder jämfört med motsvarande företeelser i skolan. Frågan om elevers frånvaro tas också upp i motionen 1971: 381. I denna yrkas att riksdagen an-

håller att SIA får i uppdrag att utreda frågan om frånvarorapporteringen och att utarbeta förslag till sådana ändringar i skolstadgan att skolan åläggs skyldighet att underrätta föräldrarna om omyndiga skolelevers frånvaro. Motionärerna anser det angeläget att förälder är underrättad om huruvida barnet deltar i skolgången eller ej.

Det föreligger sedan någon tid vissa undersökningar om elevfrånvaron i skolan. Den största av dessa är skolöverstyrelsens undersökning angående elevfrånvaron i gymnasiet och fackskolan vårterminerna 1969 och 1970. Ändamålet med undersökningen var att se om skolstadsgeändringen den 27 juni 1969 av innebörd att elev själv kan få göra anmälan om hinder att besöka skolan fått effekter på närvaron. Av skolöverstyrelsens undersökning framgår bl. a. att enligt skolstyrelsernas beslut eleverna själva kunde inge anmälan om bortovaro i 87 av 103 kommuner och att angivande av orsak genom intyg behövde ske i 42 av 100 kommuner samt att i flertalet av de fall som krav på intyg ställts eleverna själva kunnat stå för uppgifterna i intyget. Totala antalet elever i de skolor som deltagit i undersökningen var vårterminen 1970 i gymnasiet ca 85 000 och i fackskolan ca 29 000, dvs. sammanlagt närmare 114 000. Antalet redovisade frånvarotimmar per elev vårterminen 1970 uppgick till i genomsnitt 54 i gymnasiet och till 65 i fackskolan, dvs. sammanlagt ca 6,5 miljoner elevtimmar under ett halvt läsår vilket beräknas motsvara 12—13 % av den egentliga undervisningstiden under perioden. Jämfört med förhållandena vårterminen 1969 innebär det en ökning med 2 resp. 3 timmar, dvs. sammanlagt närmare 260 000 elevtimmar för nämnda termin. I undersökningen redovisade uppgifter avser det antal frånvarotimmar per elev som har registrerats. Överstyrelsen påpekar att den verkliga frånvaron troligen är större än siffrorna visar. Överstyrelsen sammanfattar sin undersökning så, att det är oklart i vilken utsträckning nämnda ökning av antalet frånvarotimmar sammanhänger med ändrade former för anmälan av och intyg om frånvaro. Av materialet från jämförelsen mellan terminerna synes enligt överstyrelsen dock framgå att i de fall föräldrar ansvarar för anmälan eller intyg frånvaron snarare minskat i omfattning än ökat.

Elevfrånvaron i skolan är en svår och komplicerad fråga. Utskottet, som noterat att överstyrelsens undersökning haft ett bestämt syfte och att det därför inte varit möjligt att gå in på frånvarons fördelning på elevgrupper och ämnen, anser det angeläget att frånvaromönstret närmare analyseras. Det frånvaromönster som grundläggs under de första skolåren har en tendens att upprepas under senare år i skolan. Oregelbunden skolgång, frånvaro utan giltig anledning eller frånvaro utan föregående kontakt med skolan leder lätt till att dåliga arbetsvanor, som sedan försvårar anpassningen till samhälls- och yrkesliv, grundläggs i skolan. Dessa tendenser måste motverkas. Samtidigt bör betonas att frånvaroproblemet inte kan ses lösryckt från andra frågor såsom

skolstorlek, antal elever som den enskilde läraren undervisar, klassföreståndarens arbetsuppgifter och den tid som står till buds för dessa uppgifter, den övriga personal som finns till hands för att konstruktivt lösa de problem som ligger bakom ett inte önskat frånvaromönster samt kontakten mellan skola och föräldrar.

De genom motionen 1971: 381 och motionen 1971: 911 såvitt nu är i fråga aktualiserade frågorna förutsätts av utskottet bli behandlade av SIA, som dels i en arbetsgrupp för social fostran tagit upp hithörande problem, dels också leder ett särskilt forskningsprojekt kring elevfrånvaron i skolan. Alternativa modeller för registrering och rapportering av närvaro eller frånvaro kan därvid prövas i kombination med andra åtgärder. Utskottet vill vidare erinra om att skolan har skyldighet att hålla kontakt med hemmen. I vilken utsträckning och på vad sätt skolan skall hålla sådan kontakt är intill dess SIA lämnat sina förslag och beslut fattats i anledning av dessa en fråga för skolmyndigheterna. Utskottet vill emellertid stryka under angelägenheten av att samarbetet mellan hem och skola byggs ut och finner det naturligt att skolan tar en omedelbar kontakt med hemmet då det finnes anledning ifrågasätta att eleven har giltig anledning för sin frånvaro. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet bifall till motionen 1971: 381 och förevarande yrkande i motionen 1971: 911.

I motionen 1971: 253 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att SIA jämväl får i uppdrag att utreda frågan om större möjligheter för elev att erhålla *befrielse från åttonde och nionde skolåret* i grundskolan. Riksdagen har i tidigare sammanhang inte ansett sig böra biträda önskemål om ytterligare möjligheter att befria s. k. skoltrötta elever från fortsatt skolgång (SU 1967: 141, 1968: 8 och 1970: 49). Enligt skollagen (1962: 319) kan elev under vissa omständigheter befrias från skolgång. Vidare kan skolstyrelse enligt läroplan för grundskolan (Lgr 69 s. 122) för elev, som inte inom ramen för undervisning enligt läroplanen kan erhålla en utbildning som i rimlig grad är avpassad efter hans intressen och anlag, besluta om sådan jämkning i studiegången i årskurs 9 som bedöms vara nödvändig för att elevens skolgång skall bli meningsfull. Vid sådan jämkning kan den praktiska yrkesorienteringen utsträckas till högst 36 dagar under läsåret. Under den tid jämkningen gäller bör skolan ge eleven personlig och kontinuerlig ledning genom t. ex. klassföreståndare, yrkesvägledare, skolpsykolog, skolkurator eller skolsköterska. Utskottet, som erinrar om att SIA enligt sina direktiv har att behandla frågor som avser elever med skolsvårigheter, avstyrker bifall till motionsyrkandet.

I motionen 1971: 486 påpekas att mindre skolenheter i bl. a. elevvårdshänseende har fördelar jämfört med större enheter. Motionärerna yrkar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder att motionen överlämnas till SIA för beaktande av vad som i densamma anförts an-

gående undervisningsgruppernas storlek, skolornas storlek, tid för klassföreståndarnas elevvårdande uppgifter, nivågruppering, varvad utbildning på grundskolans högstadium samt samverkan i skolan. Utskottet har inhämtat att SIA tillkallat en särskild expert för att frågan om skolstorleken inverkan på skolarbetet skall kunna utredas. Med hänvisning till dels detta utredningsarbete, dels de andra undersökningar som olika arbetsgrupper inom SIA f. n. bedriver beträffande de aktualiserade frågorna föreslår utskottet att motionen 1971: 486 i förevarande del lämnas utan bifall.

Frågor i anslutning till *klassföreståndarskapet* tas upp i ytterligare två motioner. Den ena är motionen 1971: 879. Motionärerna föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådana bestämmelser för lärarnas undervisningsskyldighet på grundskolans högstadium att klassföreståndare inom ramen för denna får tillräcklig tid för kontakt med eleverna och deras hem. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att ge klassföreståndaren tillfälle till en förebyggande elevvård. Den fråga motionärerna tar upp har emellertid två sidor, varav den ena är av organisatorisk art och den andra av arbetstidskaraktär. Arbetstidsfrågor avgörs genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Med hänvisning till att övriga frågor som rör klassföreståndarskap f. n. utreds av SIA och är föremål för särskild försöksverksamhet avstyrker utskottet bifall till motionen 1971: 879.

Ett annat yrkande angående klassföreståndarskap förs fram i motionen 1971: 911. I denna hemställs att riksdagen begär att Kungl. Maj:t låter utarbeta alternativa system för klassföreståndarskapet. Enligt vad utskottet inhämtat har skolöverstyrelsen, sedan motionen väckts, utfärdat anvisningar med exempel på åtgärder som inom nuvarande ramar stärker klassföreståndarens ställning. Med hänvisning härtill och till SIA:s utredningsarbete avstyrker utskottet bifall till motionen 1971: 911 såvitt nu är i fråga.

Enligt utskottets mening är det inte lämpligt att isolerat utreda just den form av *elevvård* som tas upp i motionen 1971: 897. Elevvården är beroende av en mängd faktorer, bl. a. skolstorlek och skolledares samt klassföreståndares och övriga lärares möjligheter till elevvårdande uppgifter, och bör därför ses i ett vidare sammanhang. SIA avser att genom sina arbetsgrupper ta ett samlat grepp på elevvårdsfrågorna. Med hänvisning till pågående utredningsarbete inom SIA förordar utskottet att förevarande motionsyrkande lämnas utan bifall.

I motionen 1971: 911 föreslås att riksdagen begär att Kungl. Maj:t låter utarbeta alternativa *inskolningsprogram* för elever i årskurs 1, 4 och 7 i grundskolan och i årskurs 1 i gymnasieskolan. Motionärerna anser att de möjligheter som finns att lägga en god grund för skolans arbete genom inskolning bör tillvaratas på ett bättre sätt än hittills.

Enligt utskottets mening måste det ingå i skolöverstyrelsens uppgifter

som tillsynsmyndighet att noggrant följa inskolningen och vidta erforderliga åtgärder. Det är vidare naturligt att en försöksverksamhet i första hand utvecklas genom lokala experiment. Med hänvisning till vad som anförts och till pågående utredning inom SIA avstyrker utskottet bifall till motionen såvitt nu är i fråga.

I motionen 1971: 878 yrkas att riksdagen anhåller om åtgärder i syfte att förhindra att eleverna i grundskolan röker *tobak*. Utskottet anser att motionärerna tar upp en väsentlig fråga och vill med anledning härav anföra följande.

I läroplanen för grundskolan liksom i läroplanen för gymnasieskolan förutsätts viss undervisning om alkohol, narkotika och tobak komma till stånd. Detta innebär att lärare i de ämnen, som traditionellt fått bära huvudansvaret för denna undervisning, nämligen företrädesvis lärarna i samhällskunskap, biologi och hemkunskap, tillsammans lägger upp sin undervisning. Undervisningen om t. ex. tobak har till uppgift att ge eleverna förutsättningar att både principiellt och i konkreta val-situationer självständigt och under ansvar ta ställning till eget bruk. Med välgrundad och utförlig motivering förutsätts skolan samtidigt klart och entydigt framhålla det positiva värdet i att man i första hand under uppväxtåren helt avstår från bruk av tobak.

Enligt utskottets mening är det skolans huvudmän och personalgrupper samt elever och föräldrar som skall ta ställning till vilka förändringar av nuvarande regler för rökning som kan föranledas av den ökade kunskapen om rökningens skadeverkningar. Problem med tobak hör sålunda till de angelägenheter som ställer stora krav på samarbete både inom och utom skolan. Av största vikt inom skolan är samarbetet med eleverna själva. Genom gemensamma diskussioner och insatser kan ungdomarnas eget ansvar för arbetsklimatet i här nämnt avseende uppmuntras och utnyttjas. Väsentligt är således att understödja elevernas engagemang i den av motionärerna berörda frågan. Däremot finner utskottet det inte möjligt att genom statliga åtgärder förhindra att grundskolans elever röker tobak. Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet att yrkandet i motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Enligt 5 kap. 29 § skolstadgan (1971: 235) skall i grundskolan lämnas *rast* om 5—30 minuter *mellan lektioner eller arbetspass*. Om undervisningen kräver det får rektor bestämma om annan fördelning av lektioner och raster. Då skolstadgan således redan innehåller föreskrifter om raster avstyrker utskottet bifall till yrkandet i motionen 1971: 875. Det ankommer på skolöverstyrelsen att utfärda de kompletterande anvisningar som kan anses nödvändiga för att förhindra i motionen påtalade avsteg från intentionerna med bestämmelserna i skolstadgan.

Förhållandet mellan barn och föräldrar tas upp i en annan motion. I motionen 1971: 251 hemställs sålunda om förslag till plan för för-

söksverksamhet med *föräldrautbildning* i enlighet med riktlinjer som angetts i motionen. Motionärerna anför att tiden för undervisning i föräldrakunskap och samlevnadsfrågor inom skolan är av begränsad omfattning. Kunskaper om barns psykiska och fysiska behov anses vara en förutsättning för ett harmoniskt samspel mellan vuxna och barn. Det föreslås att föräldrautbildningen sker i två etapper, dels i den obligatoriska skolan och gymnasieskolan, dels inom vuxenutbildningen.

Undervisning i föräldrakunskap förekommer i vissa ämnen i dels grundskolan dels gymnasieskolan. Inom ramen för exempelvis ämnet hemkunskap i grundskolan har i årskurs 9 en halv veckotimme beräknats för barnkunskap. Enligt läroplan för grundskolan (Lgr 69 s. 164) skall denna undervisning till eleverna förmedla kännedom om barns utveckling och vård, insikt om deras ansvar som framtida föräldrar och förståelse för värdet av ett utvecklingsfrämjande samspel mellan den vuxne och barnet. Vad gäller möjligheter till föräldrautbildning utanför grundskola och gymnasieskola har Kungl. Maj:t uppdragit åt TRU att i samråd med 1968 års barnstugeutredning bedriva försöksverksamhet med förskoleprogram i radio och TV. Med anledning härav har producerats bl. a. en föräldraserie. Enligt bestämmelserna om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (1970: 329) är det vidare möjligt för studieförbund att anordna studiecirklar avseende t. ex. föräldrautbildning. Utskottet finner angeläget att denna möjlighet i ökad utsträckning tas till vara. Detta kan ske i anslutning till verksamheten vid mödra- och barnavårdscentraler, barnstugor och fritidshem samt skolor, allt under förutsättning att antalet deltagare är lägst fem och studietiden utgör minst 20 studietimmar. Kungl. Maj:t har den 12 februari 1971 till skolöverstyrelsen för beaktande överlämnat riksdagens skrivelse den 25 november 1970, vari anmälts beslut i anledning av motionerna I: 188 och II: 214 om försöksverksamhet med föräldrautbildning. Med hänvisning till dessa förhållanden samt till att barnstugeutredningen överväger frågan om föräldrautbildningens utformning finner utskottet att den förevarande motionen 1971: 251 inte påkallar någon riksdagens vidare åtgärd.

I motionen 1971: 486 behandlas bl. a. frågan om ordningen för *betygsättningen* i skolorna. Motionärerna anser att kritiken mot nuvarande betygssystem inte får medföra ett slopande av betygsättningen och hävdar att under pågående betygsutredningsarbete ett antal administrativa beslut fattats som inneburit ingrepp i den ordning för betygsättning om vilken riksdagen tidigare fattat beslut.

Frågor om betyg och betygsättningens omfattning är av betydande vikt för skolans verksamhet. Dessa frågor har hittills behandlats i skolpropositioner, för grundskolan i propositionen 1962: 54, s. 293, för gymnasiet och fackskolan i propositionen 1964: 171, s. 435, och för gymnasieskolan i propositionen 1970: 159, s. 64. Med anledning härav

anser sig utskottet kunna räkna med att riksdagens yttrande kommer att inhämtas, innan beslut fattas om att ändra formerna för betygsättningen i skolorna. Med hänvisning till det anförda finner utskottet att motionen 1971: 486 såvitt nu är i fråga inte påkallar någon åtgärd.

Förslag om kompletterande anvisningar för arbetet i *samarbetsnämnder och andra samarbetsorgan* förs fram i motionen 1971: 911. Enligt motionärerna bör t. ex. tid för samarbetsnämnd och elevvårdsarbete kunna schemaläggas utan att inkräkta på den tid som avdelats för olika ämnen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att dessa och liknande frågor snarast bör lösas. Utskottet vill erinra om att SIA tillsatt en särskild arbetsgrupp för att behandla frågan om beslutsrätt och samverkan i skolan. De av motionärerna aktualiserade frågorna torde sålunda komma att behandlas av SIA, varför utskottet föreslår att motionen 1971: 911 i denna del inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1971: 911 föreslås att riksdagen begär att Kungl. Maj:t låter utarbeta *utbildningsprogram för skolmåltids-, vaktmästar- och lokalvårdspersonal i elevvårdsfrågor*. Utskottet erinrar om att lärarhögskolornas fortbildningsavdelningar bedriver viss fortbildningsverksamhet för i motionen angiven personal. Denna fortbildning är eljest i princip en angelägenhet för de kommunala myndigheterna. Med hänvisning till vad som anförts och med erinran om att SIA kan förutsättas behandla elevvårdsfrågan i hela dess vidd avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

I förevarande motion 1971: 911 har därtill hemställts att riksdagen begär att Kungl. Maj:t låter utarbeta *program för personalvårdande åtgärder* i skolorna. Utskottet har inledningsvis erinrat om att SIA tillsatt en särskild arbetsgrupp för personalfrågor. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1971: 911 såvitt nu är i fråga.

I motionen 1971: 486 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en *parlamentarisk utredning* tillsätts för *översyn av gymnasieskolans funktion och struktur*. Motionärerna framför tanken att gymnasieskolan bör göras tvåårig med möjlighet till påbyggnadsutbildning. Genom en sådan målinriktad utbildning i ett fåtal ämnen anses de särskilda förkunskaper kunna förvärvas som krävs för olika slag av högre utbildning. Inom ramen för denna påbyggnad som föreslås omfatta ett eller två år avses även avslutande yrkesutbildning kunna inrymmas. I motionen har erinrats om att 1968 års riksdag på förslag av statsutskottet i dess utlåtande 1968: 195 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför om att det framdeles kunde bli lämpligt att låta en parlamentariskt sammansatt kommitté se över det frivilliga skolväsendets organisation och utformning.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet erinra om att gymnasieskolan har reformerats genom statsmakternas beslut år 1968 och år 1970. Inom ramen för 1968 års utbildningsutredning (U 68), vars förslag

är att vänta före utgången av år 1972, behandlas gymnasieskolans struktur och funktion. Med hänsyn härtill och till att enligt utskottets mening förändringar av gymnasieskolan inte bör göras förrän erfarenheter av den nyligen introducerade skolan vunnits, finner utskottet inte anledning att redan nu se över gymnasieskolan genom en parlamentariskt sammansatt utredning. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen såvitt nu är i fråga.

I motionen 1971: 486 yrkas vidare att *utbildningen av ämneslärare* för gymnasieskolan och grundskolans högstadium skall tas upp till förnyad prövning.

Utskottet får erinra om att riksdagen år 1967 och år 1969 fattat beslut om utbildning av ämneslärare. U 68 har ännu ej avlämnat sina förslag. Inte heller lärarutbildningskommittén har avslutat sitt utredningsarbete. Vidare kan anmälas, att en viss översyn av studieordningen vid de filosofiska fakulteterna pågår inom universitetskanslersämbetet. Utskottet, som anser att dessa utredningsarbeten bör avvaktas innan utbildningen av i motionen nämnda lärare prövas på nytt, avstyrker bifall till förevarande motionsyrkande.

Slutligen har frågan om *statsbidraget till kommun* för dess skolkostnader tagits upp i flera motioner.

En promemoria med diskussionsunderlag angående utformningen av det statliga driftbidraget till skolväsendet har tidigare i år färdigställts inom utbildningsdepartementet. Den har remitterats till ett 40-tal kommuner och ca 25 andra remissinstanser med begäran om svar vid årsskiftet 1971/72. I promemorian skisseras fyra modeller till nytt bidragssystem. Därtill diskuteras ett allmänt finansieringsbidrag till kommunerna, i vilket bidraget till skolväsendet skulle kunna ingå som en del. Det kan i detta sammanhang noteras att Kungl. Maj:t genom beslut den 23 april 1971 medgett att ett antal kommuner utan hinder av vissa bestämmelser i skolstadgan får anordna försöksverksamhet i grundskolan med friare resursanvändning. Frågan om utnyttjandet av skolans resurser behandlas även inom SIA:s arbetsgrupp för resursfrågor. Med anledning av vad som anförts i motionen 1971: 911 vill utskottet vidare erinra om att SIA tillsatt en arbetsgrupp för personalfrågor som kan förutsättas behandla frågan om s. k. stabstjänst för lärare. Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att ifrågavarande yrkanden i motionerna 1971: 910 och 1971: 911 lämnas utan bifall.

Vad slutligen gäller den i motionen 1971: 486 aktualiserade frågan om en översyn av *kostnadsfördelningen* mellan staten och kommunerna vill utskottet erinra om att riksdagen, sedan denna motion väckts, ånyo hemställt om en skyndsam parlamentarisk utredning rörande kommunernas ekonomiska situation, varvid kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall beaktas. Enligt nyligen lämnat svar på en enkel fråga skall denna utredning tillsättas inom de närmaste månaderna. Inom

ramen för denna utredning är det naturligt att också pröva frågan om fördelningen av kostnaderna på skolväsendets område. Yrkandet i den förevarande motionen 1971: 486 såvitt nu är i fråga behöver därför enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. avslår motionerna 1971: 381 och 1971: 911, sistnämnda motion i vad avser översyn av skolans norm- och regelsystem,
2. avslår motionen 1971: 253,
3. avslår motionen 1971: 486 i vad avser motionens överlämnande till utredningen rörande skolans inre arbete (SIA),
4. avslår motionen 1971: 879,
5. avslår motionen 1971: 911 i vad avser alternativa system för klassföreståndarskapet,
6. avslår motionen 1971: 897,
7. avslår motionen 1971: 911 i vad avser alternativa inskolningsprogram,
8. avslår motionen 1971: 878,
9. avslår motionen 1971: 875,
10. avslår motionen 1971: 251,
11. avslår motionen 1971: 486 i vad avser betygsättningen i skolorna,
12. avslår motionen 1971: 911 i vad avser samarbetsnämnder och andra samarbetsorgan,
13. avslår motionen 1971: 911 i vad avser utbildningsprogram,
14. avslår motionen 1971: 911 i vad avser personalvårdsprogram,
15. avslår motionen 1971: 486 i vad avser översyn av gymnasieskolan,
16. avslår motionen 1971: 486 i vad avser utbildningen av ämneslärare,
17. avslår motionerna 1971: 910 och 1971: 911, sistnämnda motion i vad avser statsbidragsbestämmelserna,
18. avslår motionen 1971: 486 i vad avser fördelningen av kostnaderna för bl. a. skolväsendet.

Stockholm den 23 november 1971

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande: herrar Alemyr (s), Mårtensson (s), Larsson i Staffanstorp (c), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Sundberg (m), fru Dahl (s), herrar Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk) och Stålhammar (fp).

Reservationer

1. beträffande *betygsättningen i skolorna* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 8 börjar med »Frågor om» och på s. 9 slutar med »någon åtgärd» bort ha följande lydelse:

»Frågor om betyg och betygsättningens omfattning är av betydande vikt för skolans verksamhet. Dessa frågor har hittills behandlats i skolpropositioner, för grundskolan i propositionen 1962: 54, s. 293, för gymnasiet och fackskolan i propositionen 1964: 171, s. 435, och för gymnasieskolan i propositionen 1970: 159, s. 64. Enligt uttalande i förstnämnda proposition skall betyg i grundskolan utfärdas vid slutet av vårterminerna i årskurserna 2—5 samt därefter vid slutet av varje termin. Sedermera har, utan att riksdagen beretts möjlighet att avge synpunkter på frågan, administrativa beslut fattats innebärande att betyg skall ges i årskurserna 3, 6 och 7 vid slutet av vårterminen och i årskurserna 8 och 9 vid slutet av varje termin samt att skolstyrelse får besluta att betyg i årskurserna 3 och 6 skall ersättas med annan form av besked. Vad gäller det gymnasiala stadiet framgår av propositionen 1964: 171, s. 400 och s. 436, att betyg i gymnasiet skall förekomma varje termin. Utskottet förutsätter att det fortsättningsvis inte vidtas förändringar i fråga om betygsättningen förrän Kungl. Maj:t inhämtat riksdagens synpunkter på frågan om formerna för betygsättningen i skolorna. Vad utskottet här anfört bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.»

dels utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

»11. i anledning av motionen 1971: 486 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om betygsättningen i skolorna,»

2. beträffande *utbildningen av ämneslärare* av herrar Richardson (fp), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Utskottet far» och slutar med »förevarande motionsyrkande» bort ersättas av text med följande lydelse:

»I motionen anförs bl. a. att Sverige numera har en internationellt sett mycket kort utbildning av ämneslärare för det gymnasiala stadiet och att studiekurser om sammanlagt 120 poäng inte kan anses tillräckliga för uppnående av fullgod kompetens för adjunktstjänst i gymnasieskolan samt att grundkurs om sammanlagt 40 poäng i ett enskilt ämne inte kan vara tillfyllest för behörighet i ämnet när det gäller tvåämnestjänst i gymnasieskolan. Motionärerna förordar studiekurser om sammanlagt 160 poäng för dem som avser förvärva behörighet för tjänst i gymnasieskolan varigenom det blir möjligt att bedriva fördjupade studier inom t. ex. blockämnen som svenska, samhällskunskap och biologi.

En sådan åtgärd har enligt motionärerna från olika håll framhållits som nödvändig för att en fortsatt standardsänkning i fråga om den ämnes-teoretiska utbildningen skall kunna undvikas.

Utskottet delar motionärernas uppfattning och anser att det numera finns starka skäl för att statsmakterna på nytt prövar frågan om utbildningstidens längd för blivande ämneslärare i gymnasieskolan. Vad utskottet här anfört bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.»

dels utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

- »16. i anledning av motionen 1971: 486 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om utbildningen av ämneslärare,»

